

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

נתונים על יוקר המחייה בישראל בהשוואה למדינות המפותחות - עדכון

מוגש לוועדת הכספים

כי חשון, תשע"ה
13 בנובמבר, 2014

כתיבה: איתמר מילרד, כלכלן
אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

הכנסת, מרכז המחקר והמידע
קריית בן-גוריון, ירושלים 91950
טל': 02 - 64 08 240 / 1
פקס: 02 - 64 96 103
www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה מוגש לבקשת יו"ר ועדת הכספים, ח"כ ניסן סלומינסקי, לקראת דיון ב-27 באוקטובר 2014 בנושא יוקר המחייה. המסמך כולל השוואת יוקר המחייה והשינוי במחירי המוצרים בישראל ובמדינות המפותחות.¹

1. רמת המחירים לפי שוויון כוח קנייה (PPP)

בבחינת יוקר המחייה יש לבחון כמה משתנים בעיקר רמת המחירים והתוצר לנפש. ייתכן כי רמת המחירים במדינה גבוהה יחסית למדינות אחרות, אולם רמת התוצר לנפש גבוהה בשיעור גבוה יותר, ועל-כן יוקר המחייה הוא נמוך יחסית. על פי הספרות המחקרית קיים מתאם חיובי בין התוצר לנפש (המבטא את העושר של המדינה) לבין רמת המחירים.² קרי, את רמת המחירים במדינה יש להשוות למדינות אחרות עם תוצר לנפש דומה.

נתוני ה-PPP של המיזם המשותף של ה-OECD והאיחוד האירופאי משמשים להשוואה בין מחירי המוצרים בישראל לבין מחירי מוצרים במדינות המפותחות. נתוני כוח קנייה (PPP) משווים את מחיריהם של מעל 3,000 מוצרים ושירותים שונים בכל מדינה ומדינה. בלוח 1 מפורטת רמת המחירים בישראל בין 2005 ל-2013 ביחס למוצע מדינות ה-OECD. רמת המחירים הינה היחס בין יחס שווי הקנייה לבין שער החליפין. יש לציין כי רמת המחירים מושפעות משער החליפין ועל כן יכולה להיות תנודתית.

לוח 1 – רמת המחירים בישראל לעומת ממוצע ה-OECD (2005-2013)³

שנה	רמת המחירים בישראל (OECD=100)	שיעור שינוי
2005	82	
2006	86	4.9%
2007	88	2.3%
2008	102	15.9%
2009	100	-2.0%
2010	104	4.0%
2011	105	1.0%
2012	101	-3.8%
2013	110	8.9%
שינוי מצטבר	34.1%	

מהנתונים בלוח עולה כי בשנת 2005 רמת המחירים בישראל הייתה נמוכה מרמת המחירים במדינות ה-OECD בשיעור של כ-18%, ובשנת 2013 רמת המחירים הייתה גבוהה בשיעור של כ-10%. כלומר, בשנים 2008 עד 2013 רמת המחירים בישראל עלתה בשיעור מצטבר של כ-34.1% לעומת ממוצע מדינות ה-OECD. עוד ניתן לראות כי העלייה המשמעותית הייתה ב-2009 בה רמת המחירים עלתה מכ-88 נקודות לכ-102 נקודות, שיעור שינוי בשיעור של כ-15.9%. יש לציין כי התוצר לנפש עלה בתקופה זו (2005-2013) בשיעור ריאלי של כ-20%⁴ והשכר הממוצע הריאלי עלה בשיעור נומינלי של 24.2% ובשיעור ריאלי של 2.3% בלבד.⁵

¹ המסמך מעדכן מסמך קודם בשם דומה אשר פורסם ב-26 באוקטובר 2014.

² להרחבה: בנק ישראל, [ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים – ספטמבר עד דצמבר 2011](#), עמ' 33-39, פברואר 2012.

³ OECD, [Purchasing Power Parities for GDP and related indicators](#), accessed: October 19, 2014.

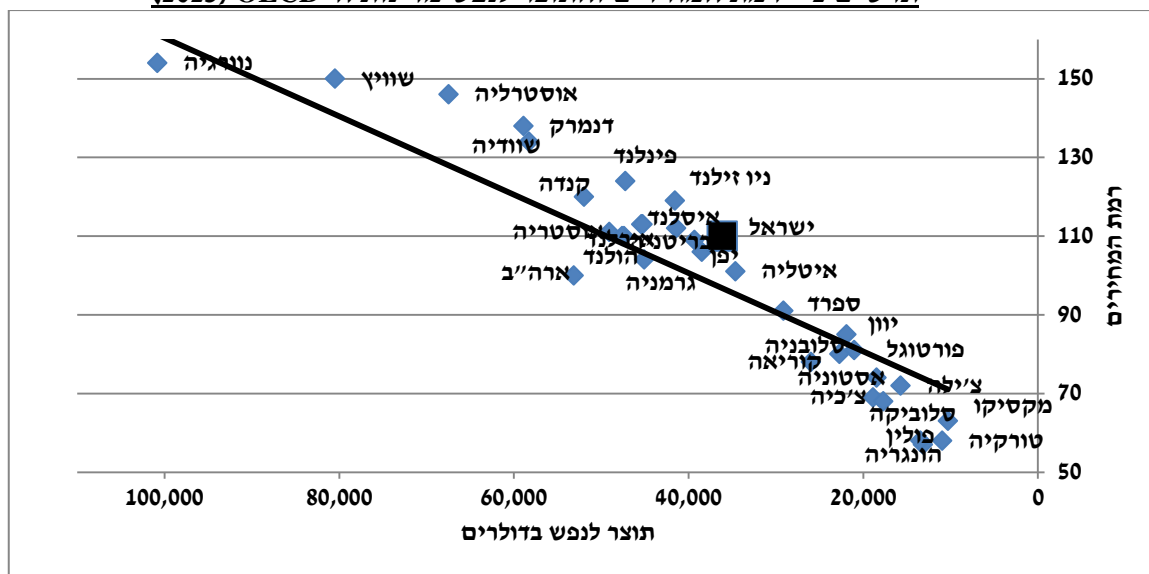
⁴ הלמ"ס, [השנתון הסטטיסטי לישראל – 2014](#): לוח 14.2, ספטמבר 2014. עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

⁵ בנק ישראל, [סטטיסטיקה – שוק העבודה ודמוגרפיה: מדד השכר החודשי הממוצע למשרת שכיר](#), גישה: 26 באוקטובר 2014.

כאמור, על פי הספרות המחקרית, קיים מתאם חיובי בין רמת המחירים לבין התוצר לנפש, כך שככל שהתוצר לנפש גבוה יותר כך רמת המחירים צפויה להיות גבוהה יותר. בתרשים 1 להלן מוצגות המדינות על פי רמת המחירים ועל פי התוצר לנפש, כאשר הקו החוצה את התרשים הוא קו המגמה.

תרשים 1 – רמת המחירים והתוצר לנפש מדינות ה-OECD (2013)⁶

מהנתונים בתרשים עולה כי אכן קיים מתאם חיובי בין רמת המחירים לבין התוצר לנפש בדולרים במדינות השונות. כמו כן, ניתן לראות כי ישראל נמצאת מעל קו המגמה, כלומר רמת המחירים בישראל גבוהה ביחס לרמת החיים הצפויה בהינתן התוצר לנפש. על פי קו המגמה, רמת המחירים שהייתה אמורה להיות בישראל עומדת על 96.9 נקודות, כלומר מתחת למוצע ה-OECD (100 נקודות) ואילו, כפי שהצגנו בלוח 1, רמת המחירים גבוהה מהמוצע (110 נק'). על פי מודל זה רמת המחירים בישראל גבוהה בשיעור של כ-13.5% מהרמה בהינתן התוצר לנפש.

בלוח 2 מפורטים מחירי קטגוריות הצריכה השונות לעומת מחיריהן במדינות המפותחות, בתקנון כוח הקנייה. יש לציין כי מחקר ה-PPP נעשה מדי שלוש שנים, והמחקר המעודכן ביותר נערך לגבי שנת 2011 ופורסם בסוף שנת 2013. על-כן סביר כי בחלק מהקטגוריות חלו מאז שינויים.

לוח 2 – מחירי קטגוריות הצריכה בישראל, לעומת ה-OECD ומדינות האיחוד (2011, במונחי כוח קנייה)⁷

ענף	OECD = 100	EU = 100
תקשורת	129	131
מסעדות ובתי מלון	126	121
תחבורה	120	99
מחירי המזון והמשקאות	119	125
תרבות ובידור	117	111
ביגוד והנעלה	109	106
ריהוט וציוד לבית	103	97

⁶ Price level: OECD, [Purchasing Power Parities for GDP and related indicators](#), accessed: October 19, 2014 ; GDP per Capita in current prices: The World Bank, [Data - GDP per capita \(current US Dollars\)](#), accessed: October 23, 2014 ;

⁷ OECD, [2011 PPP Benchmark results](#), accessed: October 19, 2014.

EU = 100	OECD = 100	ענף
101	103	מוצרים אחרים
95	99	דיור, מים, חשמל, גפ"מ ודלקים
110	97	בריאות
95	96	טבק
96	94	חינוך

מהנתונים עולה כי נכון לשנת 2011, מדד מחירי התקשורת בתקנון כוח קנייה היה גבוה בשיעור של 29% ממדד זה במדינות ה-OECD ובשיעור של 31% ממדד זה במדינות האיחוד האירופי, עם זאת, יש לציין כי הנתונים נכונים לשנת 2011 ומאז חלה עלייה משמעותית ברמת התחרות (בעיקר בפלח השוק הסלולארי) שהובילה לירידת מחירים משמעותית. כמו כן, רמת המחירים בישראל היתה גבוהה בענף המסעדות ובתי המלון בשיעור של 26% ממדד זה במדינות ה-OECD ובשיעור של 21% ממדד זה במדינות האיחוד האירופאי. מחירי התחבורה (מדד הכולל מחירי תחבורה ציבורית ופרטית), היו גבוהים בישראל מאשר במדינות ה-OECD, אך נמוכים מעט מאשר במדינות האיחוד האירופאי. מחירי המזון והמשקאות היו גבוהים בישראל בשיעור של 19% לעומת מדינות ה-OECD ובשיעור של 25% לעומת מדינות האיחוד (בלוח 3 פירוט קטגוריות המזון השונות). רמות מחירי הדיור, מים, חשמל, גפ"מ ודלקים אחרים נמוכות בישראל לעומת מדינות ה-OECD (בכ-1%) וממדינות האיחוד (בכ-5%), ובדומה גם מחירי הטבק והחינוך נמוכים יותר.

בלוח 3 מפורטים מחירי המזון בישראל לעומת מחיריהם במדינות המפותחות, בתקנון כוח הקנייה (PPP).

לוח 3 – מדדי מחירי מזון בישראל לעומת המדינות המפותחות (2011, במונחי כוח קנייה)⁸

EU = 100	OECD = 100	תת-ענף
168	156	משקאות קלים
159	151	חלב, גבינות וביצים
146	140	שמנים
154	133	משקאות אלכוהוליים
144	128	מזון אחר
131	126	לחם ודגנים
139	125	דגים
107	121	בשר
92	85	ירקות ופירות
125	119	כלל המזון והמשקאות

מהנתונים עולה כי מדד מחירי המזון בישראל בתקנון כוח הקנייה גבוה בשיעור של כ-19% ממדד זה במדינות ה-OECD, בשיעור של כ-25% ממדד זה במדינות האיחוד האירופי. כמו כן, רמת המחירים בישראל גבוהה בעיקר בענפים ריכוזיים (כמו בענף המשקאות הקלים)⁹, ענף שבו רמת המחירים גבוהה ב-56% מהממוצע במדינות ה-OECD וב-68% מהממוצע במדינות האיחוד האירופי) או מוצרים מפוקחים וניהול מכסות (כמו בענף החלב ובענף הביצים, ענף שבו רמת המחירים גבוהה ב-51% מהממוצע במדינות ה-OECD וב-59% מהממוצע

⁸ OECD, [2011 PPP Benchmark results](#), accessed: October 19, 2014. ; להרחבה ראה: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [ניתוח עליית מחירי מוצרי המזון ובחינת הצעת החוק קידום התחרות בענף המזון התשע"ג 2013](#), איתמר מילרד, ינואר 2014.

⁹ בנק ישראל, [ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים – ספטמבר עד דצמבר 2011](#), עמ' 33-39, פברואר 2012.

במדינות האיחוד האירופי). הקטגוריה היחידה שבה רמת המחירים בישראל נמוכה לעומת המדינות המפותחות היא ירקות ופירות.

יש לציין כי הנתונים הגולמיים בפרויקט ה-PPP נאספים על ידי לשכות הסטטיסטיקה במדינות השונות והעיבודים נעשים על ידי ה-OECD וכי מר יואל פינקל, המשנה לסטטיסטיקן הראשי, גרס בעבר כי שיטת עבודה זו של איסוף נתונים על ידי הגורמים במדינות ועיבודם על ידי ה-OECD עלולה לפגוע באיכותם, וכי הנתונים שמעבירה הלמ"ס למחקר ה-PPP הם טובים, בין היתר הודות למשאבים המושקעים בפרויקט. לדבריו, הלמ"ס עוקבת במדויק אחר ההוראות שהיא מקבלת מה-OECD לאיסוף הנתונים הגולמיים, ובהתאם להוראות אלו מעבירה את הנתונים ל-OECD. לגבי ישראל, מחירי מוצרים ספציפיים לוקחים בחשבון מבצעים שונים בחישוב המחיר ליחידה. עם זאת, מר פינקל העלה בעבר חשש כי חלק מלשכות הסטטיסטיקה המשתתפות בפרויקט ה-PPP אינן מקדישות תשומת לב מספקת (ומשאבים) לאיסוף הנתונים עבור פרויקט ה-PPP. כתוצאה מכך, איכות הנתונים ההשוואתיים עלולה להיפגע.¹⁰

עוד יש לציין כי פרופסור שפיגל, בחוות דעתו שהוגשה להתאחדות התעשיינים בישראל, טען בעבר לגבי הצגת הנתונים באופן זה, כי נתוני ה-PPP מתקבלים על סמך מדגם מצומצם, שלא ברור כלל עד כמה הוא משקף את המצב ביחס למוצרי מזון ומשום ששיטת ה-PPP ככול שהדברים נוגעים לקבוצת מוצרים פרטנית, עלולה להיות מוטא, וייתכן שבמידה משמעותית.¹¹

בעקבות פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ארגון ה-OECD השיב כי ניתן להשתמש ברמות המחירים להשוואה בינלאומית, זאת תוך תשומת לב להשפעות שערי החליפין.¹² זאת עולה גם על פי המדריך המתודולוגי לנתוני ה-PPP, שמציין כי אחת המטרות העיקריות של נתוני ה-PPP הינה לאפשר השוואה של רמת המחירים הכללית ורמת המחירים של קטגוריות שונות הכוללות בין השאר: מזון, לחם ודגנים, בשר, דגים, חלב, גבינות וביצים, פירות וירקות ושמנים.¹³

בנוסף, יש לציין כי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עצמה מציגה השוואה בינלאומית על רמת המחירים בכלל ועל רמת מחירי המזון בפרט בשנתון הסטטיסטי לישראל המבוססת על נתוני ה-PPP.¹⁴ גם מחלקת המחקר של בנק ישראל וועדת קדמי עשו שימוש באופן דומה של הצגת נתונים.

עם זאת, יש לציין כי השוואה על פי נתוני ה-PPP אינה מלאה, שכן קשה להשוות סלי צריכה שונים, הנבדלים באיכות המזון בהם. בדיקת מחירי המוצרים בישראל לעומת מדינות אחרות דורשת בחינה של מוצרים זהים, מחירי מוצרים ממוצעים בנקודות מכירה שונות ובחינת גורמים משפיעים נוספים. ייתכן שמחיר מוצר כלשהו (או קבוצת מוצרים) גבוה יותר, אולם מחירו של מוצר אחר (או קבוצת מוצרים) נמוך יותר. כמו כן, יש הבדלים בין המדינות בדפוסי הצריכה.

2. שינוי במדדי המחירים

¹⁰ יואל פינקל, הלמ"ס, דואר אלקטרוני, 2 במאי 2014.

¹¹ פרופ' יוסי שפיגל, חוות דעת בעניין שימוש בנתוני ה-OECD לצורך השוואת מחירי מזון בין מדינות, 7 בפברואר 2013.

¹² Francette Koechlin, Head of PPP and Prices Unit, Statistics Directorate, E-mail, received: 13 February, 2014.

אחת הדרכים לנטרול השפעת ערי החליפין הינה שימוש בהכנסה לנפש; להרחבה ראה: בנק ישראל, [ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים 132 – ספטמבר עד דצמבר 2011](#), עמ' 35, פברואר 2012.

¹³ OECD, [EUROSTAT-OECD Methodological manual on purchasing power parities \(PPPs\)](#), 2012.

ראו: עמ' 37 בנושא מטרות נתוני ה-PPP ואת ה-analytical categories בעמוד 266.

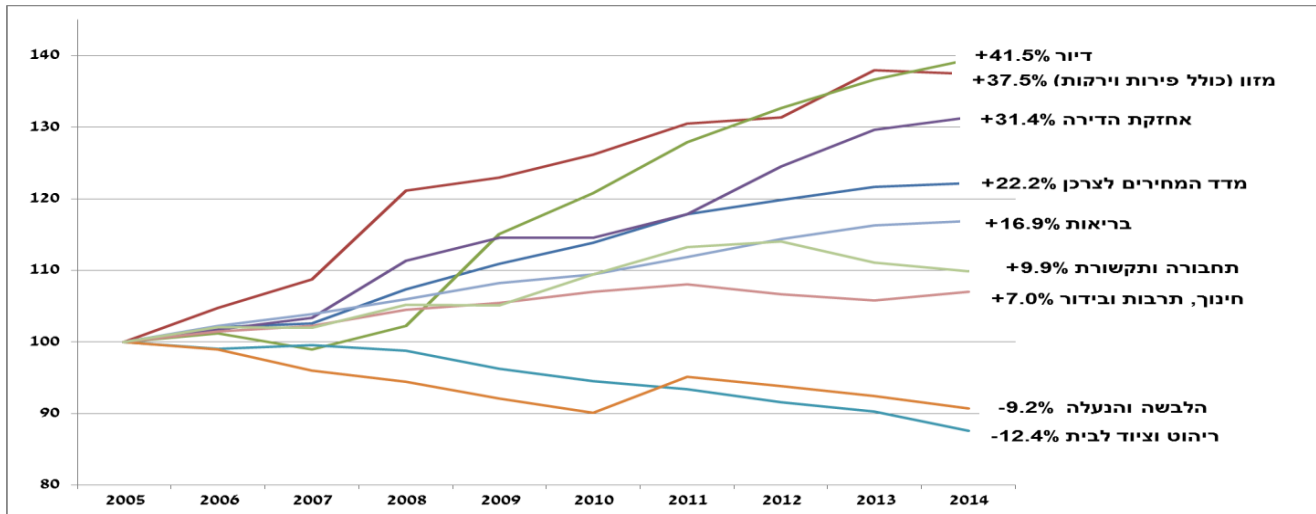
¹⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השנתון הסטטיסטי לישראל 2013 – לוח 28.19](#), ספטמבר 2013.

2.1. שינוי במדדי המחירים בישראל

מדד המחירים לצרכן, האומד את השינוי במחירי המוצרים, מורכב ממספר קטגוריות שונות. בתרשים 2 להלן מוצג השינוי במדד הקטגוריות השונות, בין 2005 לבין ממוצע תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014.

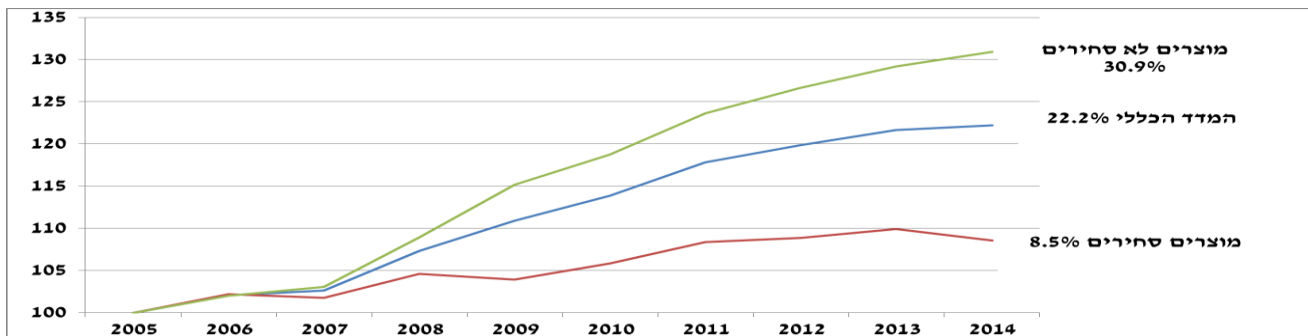
תרשים 2 - שינוי במדד המחירים לצרכן ובמרכיביו (2005 עד 2014)¹⁵

מהנתונים בתרשים עולה כי, מדד המחירים לצרכן עלה בשיעור מצטבר של כ-22.2% בין שנת 2005 לממוצע תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014. מדד מחירי הדיור (+41.5%), מדד מחירי המזון (+37.5%) ומדד מחירי אחזקת דירה (+31.4%) עלו בשיעור גבוה יותר מהמדד הכללי ואילו מדד מחירי הבריאות (+16.9%), מדד מחירי התחבורה והתקשורת (+9.9%) ומדד מחירי החינוך התרבות והבידור (+7%) עלו בשיעור נמוך יותר מהמדד הכללי. מדד מחירי הריהוט והציוד לבית (-12.4%) ומדד מחירי הלבשה והנעלה (-9.2%) ירדו יחסית לשנת 2005. עוד ניתן לראות כי בין שנת 2013 ל-2014, חלה ירידה במדד מחירי המזון בשיעור של 0.4%.

בתרשים 3 להלן מוצגים השינויים במדד המחירים לצרכן, מד המוצרים הסחירים וממדד המוצרים הלא סחירים. מוצרים סחירים הינם מוצרים ושירותים הנסחרים בשוק הבין-לאומי (כגון הלבשה והנעלה, מכשירי חשמל ומכוניות) ומוצרים לא סחירים הינם מוצרים ושירותים שאינם נסחרים בשוק הבין-לאומי (כגון שירותי דיור ושירותים אחרים).

תרשים 3 - שינוי במדד המחירים לפי קבוצות מוצרים שונות (2005 עד 2014)¹⁶

¹⁵ ממוצע 9 החודשים הראשונים של שנת 2014. בנק ישראל, [מדדי מחירים נבחרים \(נתונים מקוריים\)](#), גישה: 23 באוקטובר 2014.

¹⁶ ממוצע 9 החודשים הראשונים של שנת 2014. הלמ"ס, [מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל](#), הקטגוריות והמשקלות של המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת;

מהנתונים בתרשים עולה כי מדד המחירים לצרכן עלה בשיעור מצטבר של כ-22.2% בין שנת 2005 למוצע תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014. מדד מחירי המוצרים הלא סחירים (30.9%) עלה בשיעור גבוה יותר מהמדד הכללי, מדד המוצרים הסחירים (8.5%) עלו בשיעור נמוך יותר מהמדד הכללי.

בלוח 4 להלן שינויים במדד מחירי המוצרים המפוקחים בין שנת 2005 לבין ממוצע שנת 2014 (תשעת חודשים ראשונים). המוצרים המפוקחים הינם מוצרים המסופקים על-ידי המגזר הפרטי ומפוקחים על ידי הממשלה.

לוח 4 – שינוי במדד מחירי המוצרים המפוקחים בין 2005 ל-2014 (ממוצע תשעת החודשים הראשונים)¹⁷

שיעור שינוי 2005-2014	משקל מסך המוצרים המפוקחים	משקל מהמדד הכללי	הסעיף המתאים בלמ"ס	המוצר המפוקח
51.1%	1.7%	0.12%	ככר לחם	לחם אחיד ולבן, רגיל ופרוס
48.1%	1.4%	0.10%	חלה	חלה
29.5%	6.9%	0.51%	חלב	חלב בשקית, קרטון ועמיד
50.2%	6.8%	0.51%	לבן יוגורט ומעדני חלב	אשל/גיל
54.9%	0.7%	0.05%	חמאה	חמאה
38.3%	3.9%	0.29%	גבינה צהובה	גבינה קשה גלבוה/עמק
32.6%	0.7%	0.05%	שמנת חמוצה	שמנת חמוצה בלבד
35.3%	3.8%	0.28%	ביצים	ביצים
4.8%	1.5%	0.11%	ספרי לימוד	ספרי לימוד לבה"ס
61.5%	5.6%	0.41%	גז	גז לשימוש ביתי
17.8%	6.1%	0.45%	נסיעה באוטובוס	נסיעה באוטובוס
36.1%	3.5%	0.26%	נסיעה במונית	נסיעה במונית
44.3%	57.5%	4.25%	דלק ושמנים לכלי רכב	דלק למכוניות
38.5%	42.5%	3.14%	מדד המוצרים המפוקחים ללא דלקים ושמנים לכלי רכב	
41.7%	100.0%	7.39%	מדד המוצרים המפוקחים	

מהנתונים בלוח עולה כי משקל המוצרים המפוקחים ללא דלקים ושמנים לכלי רכב עומד על 3.14% ממדד המחירים לצרכן, ומשקל דלק ושמנים לכלי רכב 4.25% מהמדד, סך המוצרים המפוקחים מהווים 7.39% מהמדד. כמו כן, מדד מחירי המוצרים המפוקחים ללא דלקים ושמנים לכלי רכב עלה בשיעור של 38.5%, מדד המוצרים המפוקחים כולל דלקים ושמנים לכלי רכב עלה בשיעור של 41.8%. כאמור, מדד המחירים לצרכן עלה בתקופה זאת בשיעור של 22.2%. עוד עולה מהנתונים כי למעט ספרי לימוד ונסיעה באוטובוס כל מחירי המוצרים המפוקחים שנבדקו עלו בשיעור גבוה יותר ממדד המחירים לצרכן.

¹⁷ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת בסיוע חטיבת המחקר בבנק ישראל. יש לציין כי הסעיפים המתאימים בלמ"ס כוללים לעתים הגדרה רחבה יותר מהמוצרים בפיקוח ועל-כן המדד משמש כאינדיקציה. **מוצרים בפיקוח**: משרד הכלכלה, **רשימת מחירים מרביים של מוצרי צריכה הנמצאים בפיקוח מחירים של משרד הכלכלה ושל משרד החקלאות**, גישה: 8 בנובמבר 2014. **משקל סעיפים**: הלמ"ס, **עדכון סל מדד המחירים לצרכן 2013 – לוח 1**, 10 בפברואר 2013. שינוי במחירים: הלמ"ס, **מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל**, גישה: 10 בנובמבר 2014. המדד אינו כולל גבינה לבנה 5% ושמנת מתוקה אשר הוכנסו לפיקוח בחודש ינואר 2014.

בלוח 5 להלן שינויים במחירי המוצרים המבוקרים בין שנת 2005 לבין ממוצע שנת 2014 (תשעת חודשים ראשונים). כאשר מוצרים מבוקרים הינם מוצרים שמסופקים על ידי המגזר הציבורי.

לוח 5 – שינוי במדד מחירי המוצרים המבוקרים בשנים 2005 ו-2014 (ממוצע תשעת החודשים הראשונים)¹⁸

המוצר	הסעיף המתאים בלמ"ס	משקל מהמדד הכללי	משקל מסך המוצרים המבוקרים	שיעור שינוי 2005-2014
מסים עירוניים	מסים עירוניים	2.33%	18.6%	23.7%
חשמל	חשמל	2.70%	21.6%	23.0%
מים וביוב	שירותי מים וביוב	1.01%	8.1%	67.8%
נסיעה ברכבת	נסיעה ברכבת	0.77%	6.1%	25.5%
גני ילדים ומעונות יום	חינוך קדם יסודי : גן ילדים פרטי וציבורי ומעון יום	1.61%	12.9%	9.4%
בית ספר יסודי	חינוך יסודי	0.58%	4.7%	29.8%
בית ספר תיכון	חינוך על יסודי	0.60%	4.8%	15.6%
לימודים אוניברסיטאיים	חינוך גבוה אקדמי	1.07%	8.5%	24.7%
שירותי דואר	שירותי דואר	0.02%	0.1%	66.6%
שירותי ביטוח בריאות בקופות החולים	שירותי ביטוח בריאות בקופ"ח ובחברות הביטוח	1.83%	14.6%	40.5%
סך-הכול מבוקרים		12.50%	100.0%	27.9%

מהנתונים עולה כי משקל המוצרים המבוקרים עומד על 12.5% ממדד המחירים לצרכן. מדד מחירי המוצרים המבוקרים עלה בשיעור של 27.9% בתקופה הנסקרת. כאמור, מדד מחירים לצרכן עלה בתקופה זאת בשיעור של 22.2%. עוד עולה מהנתונים כי מדד מחירי שירותי מים וביוב (עלייה של 67.8%) עלה בשיעור החד ביותר בקרב המוצרים המבוקרים, מדד מחירי חינוך קדם יסודי (9.4%) עלה בשיעור הנמוך ביותר בקרב המוצרים המבוקרים. משקל סך המוצרים המפוקחים והמבוקרים מהווה 19.89% מהמדד הכללי. מדד המחירים המפוקחים והמבוקרים עלה בשיעור של 33% בתקופה הנסקרת.

2.2. שינוי במדדי המחירים בישראל בהשוואה לאיחוד האירופאי

כאמור, השוואת יוקר המחיה בין ישראל לבין המדינות המפותחות באמצעות מדד ה-PPP, עשויה להיות בעייתית. על כן, מטעמים מתודולוגיים, בנוסף להצגת השוואת המחירים בין מדינות בשיטת PPP, מרכז המחקר והמידע של הכנסת מציג את שינוי מחירי המוצרים בישראל גם לעומת שינוי המחירים באירופה בשנים 2005 עד 2014. כמו כן, יש לציין כי בחינת יוקר המחיה יש לבחון את כל קטגוריות המוצרים בסל הצריכה של משפחה ולא רק את חלקן (כמו מזון או דיור בלבד).

¹⁸ עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת בסיוע חטיבת המחקר בבנק ישראל. יש לציין כי הסעיפים המתאימים בלמ"ס כוללים לעתים הגדרה רחבה יותר מהמוצרים בפיקוח ועל-כן המדד משמש כאינדיקציה. **משקל סעיפים: הלמ"ס, עדכון סל מדד המחירים לצרכן 2013 – לוח 1**, 10 בפברואר 2013. שינוי במחירים: הלמ"ס, **מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל**, גישה: 10 בנובמבר 2014.

קבוצות המוצרים בישראל שונות מקבוצות המוצרים באירופה. לדוגמה, קבוצת הארוחות מחוץ לבית נכללת בישראל במוצרי המזון, ואילו באירופה – בקבוצה נפרדת; דיור ואחזקת דירה נכללים בישראל בקבוצות נפרדות, ואילו באירופה – בקבוצה אחת. לפיכך, נדרש עיבוד של נתוני הלמ"ס בנוגע קבוצות המוצרים בישראל כדי להתאימן לקבוצות המוצרים במדינות אירופה. בלוח 4 להלן, משקולות של קבוצות מוצרים בישראל ובאיחוד האירופאי. בישראל ובאיחוד האירופאי משקולות שונות לכל קבוצות מחירים, הנובעות בין השאר ממחירים ומהיקף צריכתם.

לוח 4 – משקולות של קבוצות מוצרים בישראל ובאיחוד האירופאי (2013)¹⁹

קבוצת מוצרים	ישראל	האיחוד האירופאי	פער
מדד המחירים לצרכן	100.0%	100.0%	
דיור ואחזקת דיור	34.9%	15.8%	19.1%
תחבורה	16.7%	15.2%	1.5%
מזון	13.6%	15.5%	-1.9%
תרבות ובידור	5.5%	9.9%	-4.4%
חינוך	5.4%	1.2%	4.2%
בריאות	5.2%	4.1%	1.1%
תקשורת	3.9%	3.2%	0.7%
ריהוט וציוד לבית	3.7%	6.4%	-2.7%
מלונות ומסעדות	3.4%	9.0%	-5.6%
שונות	3.2%	8.8%	-5.6%
הלבשה והנעלה	3.1%	6.4%	-3.3%
אלכוהול וטבק	1.3%	4.5%	-3.2%

מהנתונים עולה כי ההבדל העיקרי בין משקל הצריכה של משק בית בישראל למשק בית באירופה הינו בקבוצת דיור ואחזקת דירה – בישראל המשקל הוא כ-34.9% לעומת כ-15.8% בממוצע באיחוד האירופאי. כלומר, משקל ההוצאה לדיור ולאחזקת דירה בישראל יותר מכפול לעומת המשקל הממוצע במדינות אירופה. כאמור, בישראל מרכיבי סעיף דיור ואחזקת דירה (כמו תשלום חשמל וגז) הם נפרדים, ובאירופה מדובר בסעיף אחד. סעיף המזון בישראל מעט נמוך ממשקלו באירופה - המזון מהווה כ-13.6% מהצריכה בישראל לעומת כ-15.5% באירופה. יש לציין כי משקל ההוצאה לחינוך בישראל (5.4%) גבוה באופן משמעותי לעומת הממוצע במדינות האיחוד האירופאי (1.2%). לתופעה זו יש כמה סיבות אפשריות, בעיקר מספר ילדים גבוה יותר בישראל ומימון פרטי גבוה יותר בישראל בכל דרגי החינוך (מהגיל הרך ועד לאוניברסיטה). יחד עם זאת, בעקבות המחאה החברתית, החליטה הממשלה על העמקת הסבסוד לחינוך בגיל הרך, צעד שעשוי להקטין את ההוצאה של משק בית לחינוך בשנים הקרובות.

¹⁹ ישראל: הלמ"ס, מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל, קטגוריות ומשקלות המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע בסיוע של גבי מירב יפתח מהלמ"ס; אירופה, Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#), כניסה בתאריך 19 באוקטובר 2014. קבוצת "שונות" בישראל כוללת מוצרים שונים כמו תכשיטים, קוסמטיקה, תיקים, ילקוטים ואביזרים לתינוקות.

בלוח 5 להלן מפורט השינוי במדד המחירים לצרכן ומרכיביו בישראל וב-28 מדינות האיחוד האירופי במונחים נומינליים, בין 2005 ל-2013, בין 2013 למוצעת תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014 ולכל התקופה.

לוח 5 – שינוי נומינלי במדדי המחירים לצרכן לפי קבוצות בישראל ובאירופה (ממוצע 2005 עד ממוצע 2014)²⁰

האיחוד האירופאי (28 מדינות)			ישראל			קטגוריה
כל התקופה	עד 2013 עד 2014	עד 2005 עד 2013	כל התקופה	עד 2013 עד 2014	עד 2005 עד 2013	
20.8%	0.5%	20.2%	22.2%	0.4%	21.7%	מדד המחירים הכללי
47.2%	3.0%	42.9%	88.7%	7.0%	76.3%	אלכוהול וטבק
3.7%	1.5%	2.2%	38.6%	4.4%	32.7%	מלונות ומסעדות
25.7%	-0.1%	25.8%	38.0%	-1.1%	39.4%	מזון
35.8%	1.0%	34.5%	37.5%	2.1%	34.6%	דיור ואחזקת דיור
16.6%	1.0%	15.5%	16.9%	0.5%	16.3%	בריאות
21.8%	2.3%	19.1%	16.7%	2.8%	13.5%	חינוך
26.5%	0.4%	26.0%	12.7%	-0.5%	13.3%	תחבורה
-0.3%	0.0%	-0.3%	10.9%	-2.0%	13.1%	שונות
3.1%	0.4%	2.8%	0.3%	-0.2%	0.5%	תרבות ובידור
-12.9%	-1.8%	-11.3%	-2.4%	-4.0%	1.7%	תקשורת
-0.9%	-1.3%	0.5%	-9.2%	-1.8%	-7.6%	הלבשה והנעלה
11.7%	0.2%	11.6%	-12.4%	-2.9%	-9.7%	ריהוט וציוד לבית

מהנתונים בלוח עולה כי מדד המחירים הכללי עלה בין השנים 2005 וממוצע תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014 בישראל בשיעור של 22.2% ובאיחוד האירופאי בשיעור של 20.8%. מדד המחירים הכללי עלה בין שנת 2013 לבין ממוצע בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2014 בישראל בשיעור של 0.4% ובאיחוד האירופאי בשיעור של 0.5%.

בלוח 6 להלן מפורט השינוי הריאלי (כל אחד מהמדדים בניכוי המדד הכללי) בישראל ובאיחוד האירופאי בין 2005 ל-2013, בין 2013 למוצעת תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014 ולכל התקופה.

²⁰ ממוצע תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014. ישראל: הלמ"ס, מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל, הקטגוריות והמשקלות של המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת; אירופה: Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#), October 19, 2014. המדדים הריאליים התקבלו על-ידי חלוקה של מדדי המחירים הנומינליים לצרכן במדד המחירים הכללי לצרכן.

איחוד אירופאי (28 מדינות)			ישראל			קטגוריה
כל התקופה	עד 2013 עד 2014	עד 2005 עד 2013	כל התקופה	עד 2013 עד 2014	עד 2005 עד 2013	
21.8%	2.5%	18.9%	54.4%	6.5%	44.9%	אלכוהול וטבק
3.3%	1.1%	2.2%	13.4%	4.0%	9.1%	מלונות ומסעדות
4.0%	-0.6%	4.7%	12.9%	-1.5%	14.6%	מזון
12.4%	0.5%	11.9%	12.5%	1.7%	10.7%	דיור ואחזקת דיור
-3.5%	0.5%	-4.0%	-4.3%	0.1%	-4.4%	בריאות
21.2%	1.8%	19.1%	-4.5%	2.3%	-6.7%	חינוך
4.7%	-0.1%	4.8%	-7.8%	-0.9%	-6.9%	תחבורה
-0.1%	0.1%	-0.3%	-9.2%	-2.4%	-7.0%	שונות
-14.7%	-0.2%	-14.5%	-17.9%	-0.6%	-17.4%	תרבות ובידור
-28.0%	-2.3%	-26.2%	-20.1%	-4.4%	-16.4%	תקשורת
-18.0%	-1.9%	-16.4%	-25.7%	-2.3%	-24.0%	הלבשה והנעלה
-7.5%	-0.4%	-7.2%	-28.3%	-3.4%	-25.8%	ריהוט וציוד לבית

מהנתונים בלוח עולה כי :

- **מדד מחירי אלכוהול וטבק** עלה בישראל בשנים 2005 עד 2014 (ממוצע 9 חודשים ראשונים) בשיעור ריאלי של 54.4% בהשוואה לעלייה בשיעור של 21.8% במדינות האיחוד האירופאי.
- **מדד מחירי מלונות ומסעדות** עלה בישראל בשיעור ריאלי של 13.4% בהשוואה לעלייה בשיעור של 3.3% במדינות האיחוד האירופאי.
- **מדד מחירי המזון** עלה בין שנת 2005 לשנת 2013 בישראל בשיעור ריאלי של 14.6%, לעומת 4.7% במדינות האיחוד האירופאי. בשנת 2014 (ממוצע תשעת החודשים הראשונים) ירד מדד מחירי המזון בשיעור ריאלי של 1.5% בישראל לעומת ירידה בשיעור של 0.6% במדינות האיחוד. בכל התקופה (2014-2005) עלה מדד מחירי המזון בישראל בשיעור ריאלי של 12.9% ובאיחוד האירופאי ב-4.0%.
- **מדד מחירי הדיור ואחזקת דיור** עלה בשיעור ריאלי של 12.5% בישראל בהשוואה לשיעור של 12.4% באיחוד האירופאי.
- **מדד מחירי הבריאות** ירד בישראל בשיעור של 4.3% בהשוואה לירידה בשיעור של 3.5% באיחוד האירופאי.
- **מדד מחירי החינוך** ירד בישראל בין 2005 לספטמבר 2014, בשיעור ריאלי של 4.5%, בהשוואה לעלייה בשיעור של 21.2% באיחוד האירופאי.
- **מדד מחירי התחבורה** ירד בישראל בשיעור ריאלי של 7.8% בהשוואה לעלייה בשיעור של 4.7% באיחוד האירופאי.

²¹ ממוצע תשעת החודשים הראשונים של שנת 2014, בניכוי המדד הכללי המלא. **ישראל**: הלמ"ס, [מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל](#), הקטגוריות והמשקלות של המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת; **אירופה**: Eurostat, [Harmonized Indices of Consumer Prices](#), October 19, 2014. המדדים הריאליים התקבלו על-ידי חלוקה של מדדי המחירים הנומינליים לצרכן במדד המחירים הכללי לצרכן.

- **מדד מחירי שונות** ירד בישראל בשיעור ריאלי של 9.2% בהשוואה לירידה בשיעור של 0.1% באיחוד האירופאי.
 - **מדד מחירי התרבות והבידור** ירד בישראל בשיעור של 17.9% בהשוואה לירידה בשיעור של 14.7% באיחוד האירופאי.
 - **מדד מחירי התקשורת** ירד בשיעור של 20.1% בישראל בהשוואה לירידה בשיעור של 28% באיחוד האירופאי.
 - **מדד מחירי ההלבשה וההנעלה** ירד בישראל בין 2005 לממוצע 2014 בשיעור ריאלי של 25.7% בהשוואה לירידה בשיעור של 18% באיחוד האירופאי, בהתאמה.
 - **מדד מחירי הריהוט והציוד לבית** ירד בישראל בכל התקופה בשיעור של 28.3% בהשוואה לירידה בשיעור של 7.5% במדינות האיחוד האירופאי.
- בלוח 7 להלן מוצג השינוי הריאלי בחלק מהמוצרים המרכיבים את מדד אחזקת הדיור.

לוח 7 – שינוי ריאלי בחלק ממוצרי אחזקת הדיור (2013-2005)²²

האיחוד האירופאי		ישראל		מוצר
שינוי ריאלי	שינוי נומינלי	שינוי ריאלי	שינוי נומינלי	
29.8%	56.0%	72.4%	109.8%	דלקים לחימום הבית
13.3%	36.2%	37.9%	67.8%	שירותי מים וביוב
36.8%	64.5%	30.1%	58.3%	גז
-2.7%	17.0%	12.3%	36.7%	דיור (שכר דירה)
25.0%	50.3%	-1.5%	19.9%	חשמל

מהנתונים בלוח עולה כי בין 2005 לבין 2013, עלו מחירי הדלקים לחימום הבית בשיעור נומינלי של 109.8% ובשיעור ריאלי של 72.4%, שיעור זה גבוה משמעותית משיעור העלייה באיחוד האירופאי (56.0% נומינלי ו-29.8% ריאלי). כמו כן, מחירי שירותי המים והביוב לצריכה ביתית עלו בשיעור של 67.8% ובשיעור ריאלי של 37.9% ואילו מחירי שירותי המים והביוב עלו באירופה בשיעור של 36.2% ו-13.3% בהתאמה. מחירי הדיור עלו בישראל מבחינה ריאלית, כאשר מחירים אלו דווקא ירדו באירופה מבחינה ריאלית. יש לציין כי רכיב הדיור בישראל אינו כולל שירותי דיור בבעלות הדיירים, שמחרם בין 2005 ל-2013, עלה בשיעור נומינלי של 41.8% ובשיעור ריאלי של 16.5%. עוד עולה מהלוח כי מחירי החשמל ירדו מבחינה ריאלית בישראל אך עלו באיחוד האירופאי.

²² **ישראל**: הלמ"ס, **מאגר המחירים ומדדי המחירים של ישראל**, הקטגוריות והמשקלות של המוצרים עובדו על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת; **אירופה**: Eurostat, **Harmonized Indices of Consumer Prices**, October 19, 2014. המדדים הריאליים התקבלו על-ידי חלוקה של מדדי המחירים הנומינליים לצרכן במדד המחירים הכללי לצרכן. שירותי מים וביוב הינם סדרת מחירי שירותי המים והביוב לצריכה ביתית. עד שנת 2009 סדרה זו נקראה בשם מדד מים. יש לציין כי דיור הינו מדד הדיור של הלמ"ס המהווה חלק ממדד המחירים לצרכן וכולל בעיקר שכר דירה (מדד מחירי דירות אינו חלק ממדד המחירים לצרכן). מחירי הדיור באיחוד האירופאי הם מדד מחירי השכירות בפועל. ייתכן וקיימים הבדלים במדד בין ישראל למדינות האיחוד האירופאי.

